

nog zo dat van alle *wedono*'s op Java minder dan twee-vijfde en van alle assistent-*wedono*'s minder dan een kwart de voorgeschreven opleiding had gevolgd – wij betwijfelen of die situatie na '30 wezenlijk verbeterde omdat, gelijk reeds vermeld, de meeste opleidingsinstituten voor inheemse bestuursfunctionarissen in de crisisjaren opgeheven werden.¹ In het begin van de jaren '20 hadden die instituten tezamen ca. achthonderd leerlingen gehad – in '36 waren het er minder dan honderd.

Het aantal *patihs* was gelijk aan het aantal regenten – *wedono*'s en assistent-*wedono*'s waren er veel meer: in 1930 in heel Indië (in de Buitengewesten heetten zij anders) ruim zestienhonderd, en wij nemen aan dat dat cijfer in '42 van dezelfde orde van grootte is geweest. Java telde in '40 ruim driehonderddertig *wedono*'s.

★

De enige inheemse bestuursfunctionarissen die niet benoemd maar gekozen werden, waren de dorps- of *desa*-hoofden, de *loerahs*. Op Java was in de tweede helft van de negentiende en de eerste decennia van de twintigste eeuw het aantal *desa*'s kleiner geworden (elke *desa* was dus meer inwoners gaan tellen) – er waren in de jaren '30 ca. 25 000 over gebleven en in de Buitengewesten telde men er ca. 20 000. *Loerahs* werden op Java traditioneel gekozen door de *desa*-bewoners² – het gouvernement had dat beginsel in 1907 in een nieuwe ordonnantie onderstreept maar had daarin ook bepaald dat aan de verkiezingen slechts mocht worden deelgenomen door diegenen (mannen en vrouwen) die een stukje grond, hoe klein ook, bezaten.

Op Java (wij beperken onze beschrijving tot dit eiland) moest de benoeming van een *desa*-hoofd in elk regentschap door de Nederlandse assistent-resident op voorstel van de regent worden bevestigd; op voorstel van de regent kon de assistent-resident ook *desa*-hoofden ontslaan. De *desa*-gemeenschap was dus formeel vrij in het kiezen van haar hoofd, maar de betrokkene kon pas in functie treden als zijn verkiezing door de regent en de assistent-resident was goedgekeurd – in feite waren de

¹ Daarentegen werd in 1938 een hogere opleiding mogelijk gemaakt door de oprichting, te Batavia, van de (door ons al genoemde) Bestuursacademie. Zij opende met vijftien studenten – veertien van hen kregen in mei '41 hun diploma als groot-inlandsbestuursambtenaar uitgereikt. ² De dorpen hadden in de Buitengewesten andere benamingen en daar bestonden ook andere vormen van dorpsbestuur.